İKTİSADA GİRİŞ – II KISA ÖZET ÜNİTE 5 (PARA VE ENFLASYON)

Paranın Tanımı: İktisatta para, mal ve hizmet alımlarında kullanılan ve borçların ödenmesinde kabul gören her türlü ödeme aracı olarak tanımlanır.

Takas ve ĠĢlem Maliyeti: Mal ve hizmet alışverişlerinde bir malın diğer bir mal veya hizmetle değiştirildiği sisteme **takas (barter)** sistemi denir. Paranın değişim aracı olarak kullanılmadığı bir ekonomide mal ve hizmet değişimi için geçen emek ve çabaların zaman, toplamına **işlem maliyeti** denir.
Paranın Fonksiyonlar: (Değişim Aracı olarak para**) (**Hesap birimi olarak para**) (**Değer saklama aracı olarak para**)**
Değişim Aracı olarak Para: Bireyler herhangi bir mal satın aldığında bu mal karşılığında satıcıya para ödemesinde bulunur ve paranın alınan mal karşılığında satıcıya değişim paranın aracı kullanılmasını ifade eder.
Hesap Birimi Olarak Para: Para ekonomik değerin ölçülmesi için temel bir birimdir. Ülkemizde neredeyse bütün mal ve hizmet fiyatları, ücretler, varlık değerleri, alacak ve borçlar Türk lirası cinsinden ifade edilir.
Değer Saklama Aracı Olarak Para: Kişinin yaşamı gelirlerinden yapmış boyunca oldukları tasarruflar atalarından ve kendilerine miras yoluyla kalan tasarruflar toplamına **servet** denir. Bireyler servetlerini ellerinde farklı reel ve finansal varlıkları tutarak elde ederler. Bu varlıklar; nakit, tahvil ve bono, hisse senedi, gayrimenkul, altın, banka hesabı vb.'dir.
Likidite : Parasal olmayan bir varlığın ödemelerde kullanılacak bir nakit aracına dönüştürülmesindeki göreceli hız ve kolaylığa **likidite** denir.

Para Çeşitleri : Mal ve Fiyat Para
- Para olarak kullanılmasa dahi kendi başına bir değer taşıyan varlıkların değişim aracı olarak kullanılması durumunda bu varlıklara **mal para** denir.
- Para olarak tedavülde olan varlık eğer değerini, ödeme aracı olarak kullanılması ve aynı zamanda kabul edilmesini tamamen kanuni zorunluluktan alıyorsa ve para olmak dışında herhangi bir değeri yoksa o paraya **fiyat para** denir.

Para arzı ve parasal büyüklükler
- Para arzı bir ekonomideki dolaşımdaki toplam para miktarıdır ve paranın tanımlanmasına bağlı olarak da farklı parasal büyüklükler ortaya çıkar. **(**M0- M1- M2- M3- Para Tabanı)

Bankalar ve Para Yaratımı
- Bankanın kabul mevduatlardan veremeyip ettiği kredi bütün mevduatların rezerv olarak tutulduğu sisteme %100 rezerv bankacılığı adı verilir.
- %100 rezerv bankacılığı durumunda bankaların para yaratımına ve para arzına etkileri olmayacaktır.

Kısmı rezerv bankacılığı: Bankaların müşteri mevduatlarının belli bir oranını rezerv olarak kasalarında tutup geri kalan kısmını kredi olarak dağıttığı sisteme **kısmi rezerv bankacılığı** denir. -Rezerv oranı -Zorunlu rezerv oranı
Para Politikası Araçları: -Açık Piyasa İşlemleri -Zorunlu rezerv karşılık oranları -Reeskont oranı
Açık Piyasa İşlemleri
- Açık piyasa alım ve satım işlemlerinin tümüne açık piyasa işlemleri adı verilir.
- Merkez bankasının para arzını artırmak için halktan (piyasadan) devlet tahvil ve bonolarını alırken parayı kullanmasına **açık piyasa alımları** denir.
- Para arzını azaltmak için merkez bankası para arzını artırmak için yaptığı işlemin tersini yapar.

Zorunlu rezerv (Karşılık) Oranı: Merkez bankası rezerv oranlarını arttırıp azaltarak bankacılık sisteminin yaratacağı para miktarını etkiler ve para arzını kontrol eder.
Reeskont Oranı Politikası : Reeskont oranı merkez bankasının sistem içindeki bankalara kredi açmak için kullanmış olduğu ve piyasa faizine göre daha düşük veya daha yüksek olabilen faiz politikası aracıdır.
• Eğer merkez bankası para arzının azaltılmasını amaçlıyorsa, reeskont faiz oranını artırarak bankaların kendisinden kredi kullanmasını zorlaştırır.
Para Çoğaltanı (m) : Para çoğaltanı parasal tabandaki 1 TL lik değişmenin para arzını ne kadar değiştireceğini ifade eder ve değeri birden büyüktür. Para tabanı ile para arzı arasındaki ilişki: M=m*MB
Merkez Bankalarının Para Arzının Kontrolünde Karşılaştığı Sorunlar: • Hane halklarının parayı mevduat olarak bankalarda tutup tutmamaları • Yastık altında tutulan paralar • Bankaların kredi verme istek ve yetenekleri • Merkez bankasının para arzını arttırmayı amaçladığı bir ortamda eğer bankacılık sistemi atıl rezervler bulundurup sonuçta açmış olduğu krediyi azaltıyorsa merkez bankası amacında başarısız olacaktır.

Parasal Geçiş Mekanizması: para arzındaki bir artış reel faiz oranlarının düşmesine sebep olur. • Reel faizlerdeki azalma ise tüketim ve yatırım harcamalarındaki artış yoluyla milli gelirde artışa neden olur. • Para arzındaki değişme ile reel faizler kanalıyla reel milli gelirdeki değişmeyi açıklayan bu sürece **paranın geçiĢ mekanizması** adı verilir ve bu

mekanizma parasal bir değişmenin faiz oranlarını ters yönde ve reel geliri aynı yönde nasıl etkilediğini ifade eder.
Portföy dağılımı : • Servet sahiplerinin elinde tuttuğu farklı varlıklar demetine **portföy**, kişilerin hangi varlıkları ve bu varlıklardan ellerinde hangi oranlarda bulunduracakları kararına ise **portföy dağılım kararı** denir.
Kişilerin portföy dağılım kararlarını etkileyen faktörler • varlıkların beklenen getirisi • risk, • varlıkların likiditesi ve • varlığın getiri dönemi (vadesi)
Para Talebi • Para talebi servet sahibinin servetinin ne kadarlık kısmını elinde parasal varlıklar olarak (nakit, vadesiz tasarruf ve seyahat çeki) bulundurduğunu ifade eder.
Para Talebini Etkileyen Faktörler
•fiyatlar genel düzeyi (P),
•reel gelir (Y),
• reel faiz oranı (r),
• beklenen enflasyon,
•paraya uygulanan nominal faiz oranı (parasal varlıkların nominal getirisi)
•servet (W),
•risk,
•Parasal olmayan (para dışı) varlıkların likiditesi ve
•ödeme teknolojilerindeki gelişmişlik düzeyi
Para Talebi Fonksiyonu
➢ Nominal Para talebi fonksiyonu
➢ para talebi hem reel faizle hem de beklenen enflasyonla negatif ilişkilidir. Reel faiz ve beklenen enflasyondaki artışlar talep edilecek para miktarında azalmaya sebep olur.
➢ Reel Para talebi fonksiyonu :
➢ Burada eşitliğin sol tarafı reel para talebidir ve reel gelirin pozitif, faiz oranının (reel faiz ve beklenen enflasyon) ise negatif fonksiyonudur.
Para Talebini Belirleyen Diğer Faktörler •
➢ **Parasal varlıkların nominal getirisin**deki bir artış, para talebinde artışa sebep olur.
➢ **Servet**teki bir artış yapılacak işlem miktarını arttıracağı için para talebinde artışa sebep olur.
➢ **Risk**, parasal olmayan varlıkların risklerindeki bir artış göreceli olarak riski düşük olan varlıkların talebini arttırır ki bunlardan birisi de para olduğundan para talebi artar.
➢ **Parasal olmayan varlıkların likiditesin**deki bir artış parayı elde tutmanın cazibesini azaltacağı için para talebinin düşmesine
sebep olur.
➢ **Ödeme teknolojilerindeki gelişmişlik düzeyi**ndeki ilerlemeler elde para tutma zorunluluğunun azalmasına bağlı olarak para talebinde azalmaya neden olur.
Para Talebinin Gelir ve Faiz Esneklikler
➢ Gelirdeki %1'lik bir artışın reel para talebinde % kaçlık artışa sebep olacağını gösteren katsayıya **para talebinin gelir esnekliği** denir.
➢ Faiz oranındaki %1'lik bir artışın para talebinde % kaçlık azalmaya sebep olacağını ise **para talebinin faiz esnekliği** gösterir.
Para Piyasasında Denge : Para piyasasında denge reel para talebinin reel para arzına eşit olmasını gerektirir. Reel para arzı merkez bankası tarafından belirlenir. Reel para talebi negatif eğimlidir çünkü faiz oranlarıyla talep edilen reel parasal balanslar arasında ters yönlü ilişki vardır.
Parasal Büyüme ve Enflasyon: Bu eşitlik nominal para arzındaki artışların fiyatlar genel düzeyinde reel para talebindeki artışa, artışların ise fiyatlar genel düzeyinde azalışa sebep olacağını gösterir. Yani enflasyonun parasal bir olgu olduğunu ifade eder. Enflasyon para arzındaki büyüme ile doğrusal ekonomik büyüme ile ise ters ilişkilidir.

6 ÜNİTE – DIŞA KAPALI VE DIŞA AÇIK EKONOMİDE DENGE
Keynes Okul: Ekonomide toplam harcamaların ve iktisadi faaliyetlerin düzeyinin belirleyicilerinin neler olacağı büyük ölçüde iki iktisat okulu etrafındaki tartışmalarda ele alınmıştır: Keynesyen ve monetarist okullar.
• **Keynesyen okul**, ekonomide toplam üretimin ve istihdamın, toplam harcama (ya da toplam talep) tarafından belirlendiğini öne sürmektedirler.
• **Monetarist okulun** görüşleri, temel olarak Milton Friedman tarafından 1950 ve 1960'larda yapılmış olan çalışmalardan beslenmektedir.
• Ancak Keynesyen okuldan farklı olarak, aktif maliye politikaları yoluyla yatırımları ve ekonomik faaliyetlerin düzeyini belirlemekten kaçınmaktadırlar. Devlet ekonomide para arzını ekonomik faaliyetlerin düzeyine göre doğru yönetmeli, piyasaların serbest işleyişine ise müdahalelerde bulunmamalıdır.

DENGE GELİR DÜZEYİNİN BELiRLENMESİ: TOPLAM GELİR-TOPLAM HARCAMA YAKLAŞIMI • Ekonomideki harcamaların hepsi bir araya geldiğinde, yurtiçindeki firmalar tarafından üretilen mallara yönelmiş olan bir toplam talep (harcama) oluşur: AE= C+I+G+X-M

Kamunun Yer Almadığı Dışa Kapalı Ekonomide Denge Gelir Düzeyinin Belirlenmesi

• Dışa kapalı ekonomide toplam harcamalar (AE) hane halklarının tüketim harcamaları (C), firmaların (girişimcilerin) planlanan yatırım harcamalarından (I) oluşur: AE=C+I

• Ekonomide dengenin oluşabilmesi için, gelir ile harcamaların eşitlenmesi gerekir. Y=AE

• ya da şöyle yazabiliriz: Y=C+I

Makroekonomik Denge: Bir ekonomide makroekonomik dengenin varolabilmesi için gelir ve harcamaların birbirine eşit olması gerekir.

Kamunun Yer Almadığı Dışa Kapalı Ekonomide Çarpan

• Planlanan yatırımlardaki bir artış, daha büyük bir toplam çıktı artışına yol açar.

• Bunu sağlayan mekanizmaya **çarpan** adını veriyoruz.

• Çarpan, reel toplam çıktının denge düzeyindeki değişiminin, dışsal değişkendeki değişime oranıdır.

• Dışsal değişken, ekonomideki değişimlerden bağımsız olan değişkendir.

Çarpanın büyüklüğü neye bağlıdır • Grafiksel olarak çarpanın büyüklüğü, planlanan toplam harcama eğrisinin eğimine bağlıdır. •Eğim ne kadar yüksekse, çarpan ve planlanan yatırım artışının yol açacağı gelir artışı da o ölçüde büyük olur. • Planlanan yatırım düzeyi sabitse, eğim marjinal tüketim eğilimine (MPC=AC/AY) bağlıdır.

Kamu Gelir ve Giderler: -Kamunun Cari Harcamaları -Kamunun yatırım harcamaları -Transfer harcamaları –Vergiler

Denge Gelir Düzeyi Belirlenmesi: Denge gelir düzeyini bulabilmek için toplam gelirle toplam harcamayı eşitleyelim.

Kamu Harcamaları Çarpanı Ekonomide toplam gelir dengesi varken, yalnızca kamu harcamalarının artışına izin verip, diğer etmenleri sabit tutarsak.

Vergi Çarpanı Net vergideki azalışın denge toplam gelir düzeyini ne ölçüde artıracağını, c/1-c terimi belirlemektedir. Bu terime vergi çarpanı adını veriyoruz.

Denk Bütçe Çarpanı Hükümet toplam gelir düzeyini bütçe açığına yol açmadan istediğinde, artırmak kamu harcamaları artışına eşdeğer miktarda vergiyi artırmalıdır. Bu durumda çarpana, denk bütçe çarpanı adını veriyoruz. Kamunun yer aldığı dışa kapalı basit ekonomi modelinde denk bütçe çarpanı 1'e eşittir.

Dışa Açık Ekonomide Toplam Gelir Dengesi • Net İhracat: Bir ekonomide toplam ihracattan (X) toplam ithalatın (M) çıkarılmasıyla elde edilen değerdir. AE=C+I+G+X-M

➢ Dışa açık ekonomi için ihracat fonksiyonunu (şimdilik) dışsal kabul edeceğiz. Ancak ithalat, yurtiçi toplam gelirin pozitif yönlü bir fonksiyonudur: M=mY , 0< m <1

➢ Ekonominin toplam geliri arttıkça, toplam ithalat düzeyi de artar. Bu artışın hangi düzeyde olacağını, marjinal ithalat eğilimi (m ya da MPM) belirlemektedir. Örneğin m=0,2, ekonominın toplam gelirindeki her 100 birimlik artışın 20 biriminin ithal mallara harcandığını ifade etmektedir.

Dışa Açık Ekonomide Çarpan:

Dışa Açık Ekonomide Net Dış ticaret Artışının Toplam Gelir Dengesine Etkisi: Çarpan 2,5 iken ihracat 20 birim arttığında, denge toplam gelir 50 birim artar, yanı 650 birimden 700 birime çıkar. Çarpanın kamu yatırım, harcamaları ve ihracat için aynı olduğuna dikkat edelim. Bu harcama değişkenlerindeki aynı miktar artış, denge toplam gelirin aynı miktarda yükselmesine neden olur.

İthalatın Etkisi: Kapalı ekonomi için çarpanın değerini 5 olarak hesaplamıştık. Dışa açık ekonomi için 2,5 olarak belirledik. Çarpanın değerinin azalmasının nedeni gelire bağlı olan ithalattır.

Toplam Talep (AD) ve Toplam Harcamalar Arasındaki ilişki: • Ekonominin genel fiyatlar düzeyinin yükselmesi satın alma düşmesi gücünün anlamına gelir ve toplam talep düzeyi (toplam harcamalar) azalır; • fiyatlar genel düzeyi düşerse toplam talep düzeyi artar.

Fiyatlar Genel Düzeyindeki ve Reel Toplam Harcamalardaki Değişmeler: Fiyatlar genel düzeyindeki yükselme (diğer etmenler sabitken) net dış ticareti (NX=X-M) azaltır) -fiyatlar genel düzeyi düştüğünde, reel toplam gelir ve dolayısıyla net dış ticaret artar.

Ekonomik Durgunluk: ekonomide yeterince toplam harcamanın gerçekleşmemesi nedeniyle, denge toplam gelir düzeyinin, potansiyel GSYH düzeyinin altında kaldığı durum gösterilmiştir.. Durgunluğun giderilerek ekonominin potansiyel GSYH düzeyine (tam istihdam düzeyine,) ulaşabilmesi için, toplam harcamaların yükseltmesi gerekir.

Enflasyona neden olan açık: • Bu durumda planlanmış toplam reel harcamalar (denge toplam reel gelir düzeyi) potansiyel GSYH'den daha büyüktür. Enflasyon, fiyatlar genel düzeyinde görülen süreğen artışlardır. Bu açık nedeniyle fiyatlar genel düzeyinin yükselmesi, toplam reel gelirin, dolayısıyla da toplam harcamaların azalmasına yol açar.

Para politikasının etkileri : Para politikasının toplam talep üzerinde ne ölçüde etkili olacağı

➢ faiz oranlarının para politikasına olan duyarlılığına,
➢ yatırım harcamalarının faiz oranına duyarlılığına ve
➢ harcama çarpanının büyüklüğüne bağlıdır.

Döviz kuru sistemleri: Üç farklı döviz kuru sisteminden söz edebiliriz.

- Esnek, sabit ve gözetimli döviz kuru sistemleri.

Esnek döviz kuru sistemi

- Esnek döviz kuru sisteminde döviz fiyatları, serbestçe işleyen döviz piyasasındaki arz ve talep dengesiyle belirlenir.
- Para yetkilileri ya da hükümet bu sistemde döviz piyasasına müdahalelerde bulunmaz.
- Döviz arz ve talebindeki değişimlerin etkisiyle döviz fiyatlarının yükselmesine dövizin değer yitirmesi, düşmesine de dövizin değer kazanması diyoruz.

Sabit Döviz kuru sistemi • Sabit döviz kuru sisteminde Para yetkilileri ya da hükümet döviz fiyatlarını doğrudan belirler.

• Bu nedenle ekonomide serbestçe işleyen bir döviz piyasası yoktur.

• Para yetkilileri ya da hükümetin döviz fiyatını artırmasına devalüasyon (döviz kurunun değerini düşürme), düşürmesine de revalüasyon (döviz kurunun değerini yükseltme) diyoruz.

Gözetimli Döviz Kuru Sistemi: • Gözetimli döviz kuru sisteminde para yetkilileri döviz kuru piyasasının sınırlı bir esneklikle çalışmasına izin verirler.

• Saptadıkları alt ve üst bantlar arasında döviz kurunun piyasa tarafından oluşumuna izin verirler,

• bu bantların dışına çıkılması durumlarında piyasaya döviz sürerek-çekerek müdahalelerde bulunurlar.

Tasarruf-Yatırım Eşitliği Yaklaşımı: Dışa açık ekonomide yurtiçinde üretilen mallara yönelik dört ana harcama (enjeksiyon) kalemi şöyledir: ENJEKSİYONLAR •Yurtiçindeki hanehalklarının tüketimi (C), • yurtiçindeki yatırım harcamaları (I), • kamu harcamaları (G) ve •yurtdışında yaşayanların yapacağı harcamalar,yani ihracat (X).

Sızıntılar: Toplam gelirin yurtiçinde üretilen mallara harcanmayan kısmıdır. • Bu tür gelir kullanımları nedeniyle gelirin bir kısmı harcama döngüsünün dışına kaydırılmaktadır. • Hanehalklarının tasarrufları (S), Ödenen net vergi (T) ve yurtdışında üretilmiş olan malların satın alınması, yani ithalat (M). • Bunların toplamına da sızıntılar adını veriyoruz.

İkiz Açık : • Denge halindeki bir ekonomide toplam sızıntılar toplam enjeksiyonlara eşittir. • **İkiz açık**, bir ekonomide hem bütçe açığı hem dış ticaret açığı sorunlarının birlikte bulunduğu durumlar için kullanılan kavramdır.

7 ÜNİTE TOPLAM TALEP (AD) - TOPLAM ARZ (AS) MODELİ

AD-AS MODELĞ: • Makroiktisat alanını anlayabilmek için kullanılan en temel modellerden bir tanesi AD-AS Modelidir. • Bu modelde temel değişkenler bir ülke için fiyatlar genel seviyesi ve reel milli gelir seviyesi olmuştur. • Bu model, bahsi geçen iki temel değişkene bağlı olarak makroekonomik denge ve dengesizlik kavramlarını açıklamaktadır.

TOPLAM TALEP: • Toplam talep, belirli bir zaman dönemi boyunca ekonomideki tüm nihai mal ve hizmetler için yapılan harcamaların toplamıdır. Toplam talep AD kısaltması ile kullanılır.

- AD=C+I+ G+NX
- AD=C+I+G+X-M
- C : Özel Kesim Tüketim Harcamaları
- I : Özel Kesim Yatırım Harcamaları
- G : Kamu (Devlet) Harcamaları
- NX : Net İhracat

TOPLAM TALEP EĞRİSİ NEDEN NEGATİF EĞİMLİDİR

• Bu negatif eğimi açıklamaya yönelik 3 etkiden bahsedeceğiz. Bunlar sırasıyla: a) Servet, b) Faiz Oranı ve c) Döviz Kuru etkileridir.

Servet Etkisi: • Servet etkisi tüketim ve fiyat seviyesi arasındaki bir ilişkidir. Fiyat seviyesinde meydana gelen bir düşüş, tüketicilerin daha zengin hissetmelerine yol açacaktır. • Bu da tüketicileri daha fazla tüketmeye yöneltecektir. • Tüketim harcamalarının artması, mal ve hizmetlere olan talebin artması anlamına gelir.

Faiz Oranı Etkisi : • Faiz Oranı Etkisi de fiyat düzeyi ve yatırım arasındaki bir ilişkidir. • Daha düşük fiyat seviyesi daha düşük faiz oranı anlamına gelir. Bu da yatırım malları için daha fazla harcamayı getirir. • Yatırım harcamalarında meydana gelen bu artış toplam talepte bir başka artış nedeni olacaktır.

Döviz Kuru Etkisi: • Döviz Kuru Etkisi ise fiyat düzeyi ve net ihracat (NX) arasındaki bir ilişkidir. Türk Lirasının diğer ülke paralarına göre değer kaybı Türkiye'nin net ihracat rakamlarını olumlu yönde destekleyecektir. Net ihracattaki bu artış yine toplam talebin miktarında artış anlamı taşıyacaktır.

Milli Gelir İşsizlik İlişkisi: Milli gelir artışı büyüyen ekonomi; büyüyen ekonomi de daha çok iş gücü ihtiyacı anlamına gelir. Bu yüzden büyüyen ekonomilerde işsizlik sorunu giderek azalır. Ancak, ekonomik durgunluk ya da daralma dönemlerinde reel çıktı miktarında azalma artık eskisi kadar emek girdisine ihtiyaç olmadığını gösterir.

Toplam Talep Eğrisinde Neden Kayma Olur ?

• Toplam talep belirleyicileri, tüketim, yatırım, kamu harcamaları ve net ihracat harcamalarıdır. Bu belirleyicilerden birindeki değişim, toplam talep eğrisinde kaymaya yol açar. Fiyat düzeyinde bir değişiklik, diğer bütün etkenler sabit kabul edildiğinde toplam harcama miktarını dolayışı ile de milli gelir düzeyini değiştirir. Ancak bu tür bir hareket AD eğrisini üzerinde bir hareket olacaktır.

Toplam talepte kaymaya sebep olan faktörler AD eğrisinde kaymaya sebep olabilecek faktörler 3 ana başlık altında toplanabilir.

Bunlar: a) Beklentiler, b) Yabancıların milli gelir ve fiyat düzeyleri, c) Hükümetin izleyeceği politikalardır.
AD eğrisinin sağa ve sola kayması AD eğrisini sağa kaydıran harcama hareketleri ile sola kaydıran harcama hareketleri birbirinin tam tersi yönlerdedir.

- Tüketim, yatırım ve kamu harcamalarında bir artış nedeni ile ihracatta bir artış ama ithalatta azalma AD eğrisinin sağa doğru kaymasına; yani toplam talebin artmasına yol açacaktır.
- AD eğrisinin sola doğru kayarak ülkedeki toplam talebin azalmasına yol açacak nedenler ise tüketim, yatırım ve kamu harcamalarında bir azalış ile ihracatta bir azalış ve ithalatta bir artıştan kaynaklanabilir.

Beklentiler : Hanehalkları gelecekteki gelirinde artış bekliyorsa daha az tasarruf edip daha çok tüketim yapacaktır.

- Bu da toplam talebin artmasına yol açacaktır. Bu hareket kendisini toplam talep eğrisinin sağa kayması şeklinde gösterir.
- Tam tersi olarak, eğer hanehalkları gelecekteki gelirinde azalış bekliyorsa, toplam talep azalacak ve toplam talep eğrisi sola kayacaktır.

- Toplam Talep Eğrisi, her fiyat seviyesinden hanehalkları, firmalar ve hükûmetin satın almak istediği mal ve hizmetlerin miktarlarını gösterir.
- Eğri fiyatlar genel seviyesi (P) ve milli gelir düzeyi (Reel GSYH) arasında sol yukarıdan sağ aşağıya doğru yani negatif eğimlidir.

Yabancı Gelirleri ve Döviz Kuru: Ulusal para biriminin diğer ülkelerin para birimleri karşısında değer yitirmesi durumunda döviz kuru yükseldi diye kabul edilir. Yükselen döviz kuru, yerli ürünlerin diğer ülkeler için daha ucuz anlamını taşır. Bu durumda yabancılar yerli ürünlere olan taleplerini arttıracaklardır. Bu da ilgili ülke için ihracatın artması demektir. Artan ihracat, artan toplam talebi işaret eder. Bu durumda AD eğrisi sağa doğru kayar.
Vergiler ve Transfer Harcamaları: • Devlet iktisadi hayata maliye politikaları yolu ile karışabilir. • Maliye politikalarının en bilinen araçları vergiler ve transfer harcamalarıdır. • Kamu harcamalarının artırılması toplam talebi artıracaktır. • Devlet, kamu harcamalarını arttırıp, azaltmakta tek yetkili kurumdur.
Faiz Oranı : • Merkez bankalarının ekonomideki para miktarını arttırmaları, faiz oranlarını düşürecektir. • Faiz oranlarındaki düşüş borçlanma maliyetlerinde bir hafifleme anlamına gelir. • Borçlanarak yatırım harcamasında bulunacak girişimciler için faiz oranlarındaki düşüş bir fırsat olur. Böylece bol para, düşük faize, düşük faiz de daha çok yatırım harcamasına sebebiyet verir. • Yatırımlardaki bu artış toplam talebi arttırır ve AD eğrisi sağa kayar.

TOPLAM ARZ (AS)

• Toplam Arz Eğrisi her fiyat seviyesinden firmaların üretip satmak istediği mal ve hizmetlerin miktarlarını gösterir. • Toplam arz eğrisi genel olarak AS kısaltması ile gösterilir. • Bu ünitede kısa dönemli toplam arz eğrisi için SRAS ve uzun dönemli toplam arz eğrisi için LRAS kısaltmaları kullanılacaktır. • AS eğrisi uzun dönemde dikey kabul edilir. Kısa dönemde ise pozitif bir eğime sahiptir.
Genel Olarak Toplam Arz Belirleyicileri : • Toplam arz ilişkisinin temel faktörleri 3 başlık altında toplanabilir. Bunlar: • a) Kaynak fiyatları • b) Teknoloji • c) Beklentiler
Kısa Dönem : Kısa dönemde fiyat düzeyi arttıkça firmalar daha fazla mal ve hizmet üretip arz edeceklerdir. Firmalar artan fiyatları kendileri için daha fazla kar potansiyeli olarak algılayacak ve bunun için arzlarını arttıracaklardır. Bu da ekonominin tamamında toplam arz miktarı artışına neden olur. Dolayısıyla kısa dönem toplam arz eğrisi yukarı doğru eğimli olacaktır. Yani kısa dönem toplam arz miktarı ile fiyat düzeyi arasında pozitif bir ilişki vardır.

Anlık (Çok Kısa Dönemde) Toplam Arz Eğrisi

- iktisat literatüründe toplam arz eğrisinin gösteriminde bir de tamamen yatay doğru olan bir bölüm vardır.
- Bu bölüm "anlık toplam arz eğrisi" olarak adlandırılır.
- Bu anlık toplam arzda fiyatlar sabit kabul edildiğinden, firmaların bu değişmeyen fiyattan piyasanın istediği kadar arzı yapmaya hazır oldukları varsayılır.

Uzun Dönem: Makroekonomi için uzun dönemde üretim açısından hem girdi hem de çıktı fiyatlarının tamamen esnek olduğu süre anlaşılır. Uzun dönemli toplam arz eğrisi tam istihdam üretim düzeyinde sabittir. Ülkede fiyatlar genel seviyesi ne olursa olsun bütün kaynakların tam istihdam edildiği durumdaki çıktı miktarı uzun dönemli toplam arz miktarını belirler. Uzun dönemde fiyat düzeyi ne olursa olsun, ekonomi tam istihdam düzeyinde üretim yapmaktadır. Yani uzun dönem toplam arz miktarı fiyat düzeyinden bağımsızdır.

8 ÜNİTE EKONOMİ POLİTİKALARI VE İSTİKRAR PROGRAMLARI

EKONOMİ POLİTİKASININ TANIMI

• Devletin belli ekonomik amaçlara ulaşmak için karar alması ve bu kararın uygulanması" şeklinde tanımlanabilir.
• Başarılı bir ekonomi politikası uygulaması için gerekli temel şartları ;
• *İlke ve amaçlar kesin ve çelişkisiz olarak belirlenmeli
• *Belirlenen bu ilkelere bağlı kalınmalı
• *Mevcut duruma göre amacın optimal şekilde gerçekleşmesini sağlayacak araçlar kullanılmalı
• *Seçilecek araç mümkün olduğu kadar basit olmalıdır. Burada basitlikten kastedilen politikanın uygulanması ile ilgili kişi ve kurumların mümkün olduğu kadar az sayıda olmasıdır. Uygulama ile ilgili kişi ve kurumların sayısı ne kadar artarsa, uygulamada gecikme ve karışıklık riski o kadar artar.

EKONOMİ POLİTİKASININ AMAÇLARI

➢ Ekonomi politikasının amaçları ile kastedilen, "ulaşılmak istenen hedefler" veya "elde edilmek İstenen sonuçlardır"
➢ **Fiyat İstikrarı** : Bir ekonomide ortalama fiyat düzeyinde sürekliliğin sağlanmasıdır.
➢ **Tam İstihdam** : Geniş ve dar anlamda olmak üzere iki şekilde tanımlanmaktadır. Geniş anlamda tam istihdam, bir ülkedeki mevcut üretim faktörlerinin (emek, sermaye, toprak, girişimci) tamamının üretimde kullanılması durumudur. Buna karşılık dar anlamda istihdam, üretim faktörlerinden sadece emek faktörünün üretimde tam olarak kullanıldığı durumu ifade eder.
➢ **Ekonomik Büyüme** : Sermaye stokundaki artış, teknolojik ilerleme, doğal kaynakların gelişimi ve üretim faktörleri kullanımında verimliliğin sağlanması sonucu reel milli gelirin yıllık olarak artmasıdır. Bu artışın oransal büyüklüğüne de büyüme hızı denir.
➢ **Ödemeler Bilançosu Dengesinin Sağlanması** : Belli bir dönemde (genellikle ı yıl) ülke ekonomisi ile diğer ülkeler arasında yapılan her türlü ödemenin durumunu gösteren bilançodur.
➢ **Adil Gelir Dağılımının Sağlanması** : Gelir dağılımı bir ekonomideki toplam gelirin üretim faktörleri ya da birey ve aileler arasındaki dağılımı şeklinde yorumlanabilir.

EKONOMİ POLİTİKASI AMAÇLARI ARASINDAKİ ÇELİŞKİLER

Ekonomi politikası amaçları her zaman birbiriyle uyuşmaz. Tam istihdamın sağlanması amacı ile fiyat istikrarı. Fiyat istikrarı ile ekonomik büyüme, tam istihdam ve büyüme amacıyla ödemeler dengesinin sağlanması amacı birbiriyle çelişmektedir.

AMAÇ	MUHTEMEL SONUÇLAR
Yüksek büyüme hızı	Enflasyonda yükselme,düşük oranlı işsizlik
Fiyat istikrarının sağlanması	Milli gelirde azalış, yüksek oranlı işsizlik
Tam istihdamın sağlanması	Milli gelir artışı,enflasyonda yükselme
Ödemeler dengesinin iyileştirilmesi	Yatırımlarda ve milli gelirde düşme

EKONOMİ POLİTİKASI ARAÇLARI

➢ **PARA POLİTİKASI** Merkez bankası belirlenen amaçlar doğrultusunda kontrolü sağlayabilmek için; açık piyasa işlemleri, reeskont politikası ve zorunlu karşılıklar olmak üzere üç araçtan yararlanmaktadır.
➢ ***Açık Piyasa İşlemleri** : Açık piyasa işlemleri (APİ en geniş anlamıyla finansal enstrümanların (Hazine bonosu ve devlet tahvili, merkez bankası senetleri ve birinci derece Özel sektör senetleri) açık piyasada merkez bankası tarafından ya birincil piyasada ya da ikincil piyasada alınma veya satılma işlemleridir
➢ ***Reeskont Politikası** : Bankalar, iskonto ettikleri senetleri, merkez bankasının belirlediği faiz oranlarından reeskont ettirerek ihtiyaçları olan likiditeyi elde ederler. Merkez bankası bu reeskont faizini istediği biçimde değiştirerek bankaların yaratacağı kaydi para miktarını değiştirebilir.
➢ ***Zorunlu Karşılıklar** : Mevduat kabul eden finansal kurumlar topladıkları mevduatlara karşılık olarak bu mevduatların merkez bankası tarafından belirlenen oranını merkez bankasına yatırmakla yükümlüdürler. Bu ayrılan tutara zorunlu karşılık denir.

MALİYE POLİTİKASI Maliye politikası, ekonomide ulaşılmış bulunan dengeyi korumak veya daha İyi bir dengeye geçmek ya da ortaya çıkan dengesizlik hallerini gidermek amacıyla kamu kesimi gelir, gider ve borçlanmalarını kullanarak uygulanan politikaların tümüdür.

Maliye Politikası kullanılarak ekonomideki toplam talep arttırılmak isteniyorsa, kamu harcamaları arttırılarak, vergiler azaltılacaktır. Bunun tersine, toplam talep azaltılmak İsteniyorsa vergiler arttırılıp, kamu harcamaları kısılacaktır.

GELİRLER POLİTİKASI Yüksek enflasyonun geleceğe aktarılması, enflasyonist beklentileri körükleyerek enflasyonun yayılmasına neden olmaktadır. Gelirler politikası İle, başlangıçta ortaya çıkan enflasyon hedef alınmakta, fiyat-ücret-fiyat sarmalının ortaya çıkması Önlenmeye çalışılmaktadır. Gelirler politikası uygulaması ile ücret ve fiyat seviyesinin belirlenmesine doğrudan müdahale edilmesi amaçlanmaktadır.

İSTİKRAR PROGRAMLARI

Ekonomik İstikrar programı uygulamasının temel amacı İstikrarsız olan ekonomik dengeyi istikrarlı hale getirmektir.

Ortodoks İstikrar Programı : Ortodoks istikrar programlarında: para arzının kontrolü, kamu açıklarının azaltılması, döviz kurlarının yükseltilmesi, fiyatların bırakılması ve sübvansiyonların kaldırılması gibi önlemler yer almaktadır

Ortodoks istikrar programlarının;

ödemeler dengesini düzeltmek ve enflasyonu düşürmek gibi iki temel amacı bulunmaktadır. Ödemeler dengesini iyileştirmek ve enflasyonu kontrol altına alabilmek için genellikle şu araçlar kullanılmaktadır

- *Sıkı Para Politikası
- • Kamu açıklarının azaltılması, kamu gelirlerinin artırılması
- * Döviz kurlarının yükseltilmesi
- Sübvansiyonlarm kaldırılması

Heteredoks İstikrar Programı : Heteredoks programlar geleneksel (Ortodoks) istikrar politikası araçları yanında kapsamlı fiyat ve ücret kontrolleri gibi gelirler politikası unsurlarım içermesidir. Heterodoks programların amacı, enflasyonu hızla ve kalıcı bir şekilde düşürmektir. Genellikle yüksek kronik enflasyonun yaşandığı ekonomilerde tercih edilmekte, istikrar programının İnandırıcılığım da artırmaktadır.

Heteredoks İstikrar Programlarının Araçları

- *Fiyat ve ücretlerin dondurulması
- *Sabit döviz kuru
- Mali disiplin ve parasal reform

ORTODOKS VE HETEREDOKS İSTĞİKRAR PROGRAMLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Ortodoks istikrar programları ile heterodoks istikrar programları arasındaki temel farklılıkları amaçları, kullanılan politika araçları ve performansları yönünden karşılaştırabiliriz;

Ortodoks programların amaçları • Ödemeler bilançosunun sürekli olarak iyileştirilmesi Kısa zamanda hiper enflasyonun hafifletilmesidir.

Buna karşılık heterodoks programların temel amacı, yüksek enflasyonu ani ve hızlı bir şekilde durdurmaktır

Kullanılan politika araçları açısından;

- Ortodoks istikrar politikaları, sıkı para ve maliye politikası ile sabit kur politikasını tercih etmekte ve kamu açıklarının büyük Ölçüde azaltılmasını ya da tarnamen ortadan kaldırılmasını öngörmektedir.
- Buna karşılık heterodoks istikrar politikaları sıkı maliye politikalarını hedeflemekte, ikinci aşamada genişletici para politikasına izin vermektedir.

IMF TİPİ İSTİKRAR PROGRAMI

IMF Tipi İstikrar Programı IMF tipi bir istikrar programları öncelikle bir ülkenin dış ekonomik ilişkilerinin istikrarını sağlamaya yönelik koordineli bir para-maliye ve döviz kuru politikasını içermektedir.

IMF tipi istikrar programlarının içeriği aşağıdaki gibi Özetlenebilir ;

- *Paranın Devalüasyonu
- *Sıkı Para Politikası
- *Maliye Politikası
- *Ticaretin Serbestleştirilmesi
- *Ücretlerin Kontrolü
- *Piyasa Faiz Oranlarının Yükseltilmesi